

Serveis socials

Maria Victòria Forns Fernández

Directora de la Càtedra d'Inclusió Social de la Universitat Rovira i Virgili

Ángel Belzunegui Eraso

Investigador de la Càtedra d'Inclusió Social de la Universitat Rovira i Virgili

1. Contextualització

L'any 2023, transcorregué a Catalunya, i a Espanya, pel que fa a prestació de serveis en matèria de serveis socials (SS), sota la necessitat de seguir protegint la ciutadania i, en especial, els col·lectius menys afavorits, de les conseqüències de les incerteses de l'economia global com a resultat de la inestabilitat provocada per conflictes armats. També romandrà la idea de la necessitat de continuar incidint en la protecció social derivada de la postpandèmia. L'economia catalana s'ha vist condicionada per l'increment dels preus de l'energia. Aquest augment es traslladà al preu de producció de béns i serveis de consum i, especialment, dels productes alimentaris, fet que repercutí sobre la cistella de la compra i sobre les famílies directament. La inflació se situà al voltant del 3,4 %, que, tot i que representà una davallada important respecte al 2022, va passar factura al conjunt social i, més en particular, a les famílies amb més privacions.

Tot i així, les xifres macroeconòmiques, en tancar l'any 2023,¹ mostraren un augment del 2,1 % del PIB en termes interanuals, una xifra que se situà per sobre del creixement de la zona euro (0,1 %). Les exportacions de béns presentaren un creixement al voltant del 12 % interanual (fins a l'agost), xifra molt superior a les que presentaren, per al mateix període, a Espanya (1,8 %), Alemanya (1,5 %) o la zona euro (-0,1 %).

Al mateix temps, l'ocupació indefinida augmentà d'un 9,5 % interanual i, alhora, la temporalitat assolí un 13,5 %, un dels valors més baixos des de principis dels anys noranta. Malgrat aquestes xifres, l'atur de gran durada (el registrat fa un any o més sobre la població de 16 a 64 anys) i el de molt llarga durada (el registrat fa dos anys o més sobre la població de 16 a 64 anys) no van millorar substancialment, i van romandre al voltant del 4,9 % i del 2,4 %, respectivament. Aquest fet indica un cert grau de cronicitat en una part de la població que, en general, és demanadora de SS.

Cal afegir que la conjuntura internacional no era prou esperançadora a l'inici; malgrat que la zona euro no entrà tècnicament en recessió, la xifra de creixement final fou molt més baixa que les previsions que va fer l'FMI o la mateixa Comissió Europea, que, d'entrada, no arribaven a l'1 % en els dos casos.

¹ Si no es diu el contrari, les xifres provenen de l'Idescat.

Respecte dels indicadors socials,² context del sistema de prestació de SS, cal esmentar els de vulnerabilitat social directament relacionats amb la pobresa (risc de pobresa³ i AROPE).⁴ El percentatge de població catalana que es troba en risc de pobresa és del 19,9 % (1.503.012 persones aproximadament). Aquest indicador és menor que el registre de l'any anterior, malgrat haver augmentat en un 4,8 % el llindar de rendes sobre el que es calcula, fet que fa sortir de la pobresa amb més dificultat. De fet, fins ara, les davallades del risc de pobresa (des de la sèrie de 2015 fins ara) havien estat acompanyades de caigudes en el llindar de pobresa. Les dades de pobresa són inferiors a la mitjana del període 2015-2019, marcat pel creixement econòmic. Les prestacions socials han jugat un rol protector evident.

Pel que fa a l'indicador de risc de pobresa o exclusió social (AROPE) es redueix per segon any consecutiu. Afecta prop d'1,9 milions de persones, unes 100.000 menys que l'any anterior i unes 154.000 menys que fa dos anys. Malgrat aquesta reducció, Catalunya encara està lluny d'aconseguir l'objectiu de reduir a la meitat el registre de 2015.

Comparativament, el risc de pobresa i l'indicador AROPE són més elevats que la mitjana europea. El risc de pobresa és 3,4 punts superior (19,9 % i 16,5 %, respectivament), la intensitat de la pobresa és 6,3 punts superior (29,4 % i 23,1 %) i el risc de pobresa o exclusió social (AROPE 2030) és 3,1 punts superior (24,7 % i 21,6 %). El risc de pobresa es concentra, fonamentalment, en la infància i entre la població de nacionalitat estrangera.

Pel que fa a la privació material, on l'augment de preus té una incidència directa, el 34,8 % de la població catalana (2.631.661 persones) no pot fer front a despeses imprevistes el 2022, un 30,9 % no pot marxar de vacances una setmana l'any i un 12,8 % pateix retards en els pagaments de l'habitatge. Destaca, pel fet de ser el que més s'ha agreujat, el de la pobresa energètica: un 19,2 % de la població (1.453.760 persones) no pot mantenir l'habitatge a una temperatura adequada, el doble que fa dos anys. Les mesures actives per fer front a aquestes dificultats, com les bonificacions socials, no han aconseguit reduir suficientment l'impacte entre la població afectada.

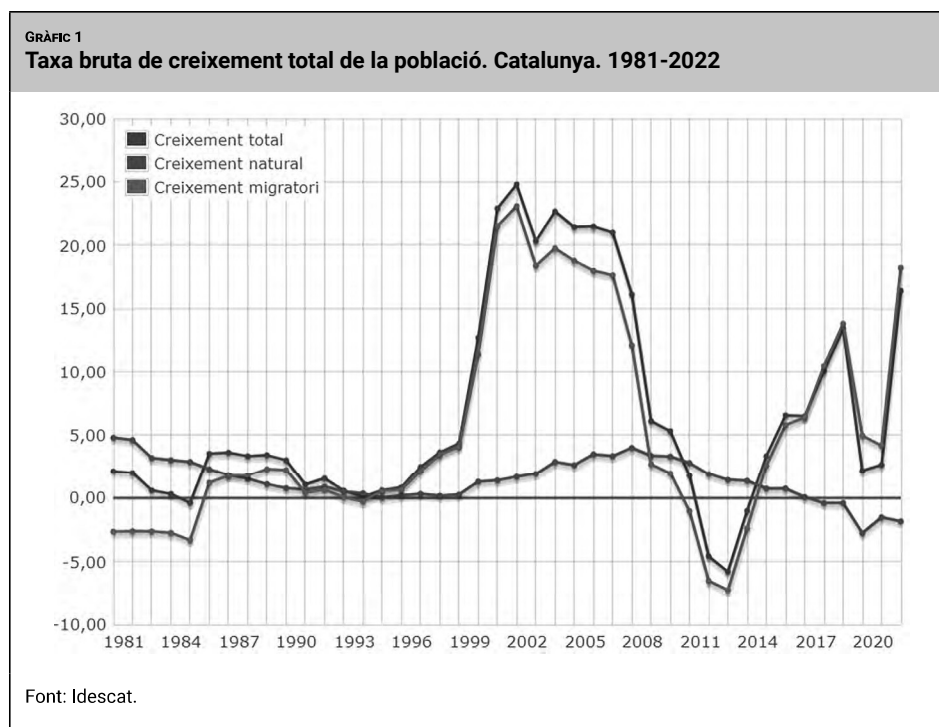
L'altre fenomen, ja hem mencionat, és el del risc de pobresa entre la població immigrada. Cal avaluar fins a quin punt impacta en la gestió i prestació de serveis, i en l'augment de necessitats socials, l'increment de la població immigrada. Com es veu al gràfic 1, elaborat per l'Institut d'Estadística de Catalunya, el creixement migratori de la primera dècada del segle XXI ha fet possible que s'hagi produït un increment total de la població fins a arribar als 7.899.056 habitants l'1 de gener de 2023, que contrasta amb el creixement natural que és negatiu permanentment des de 2018.

² Càtedra d'Inclusió Social, *Diagnosi social de Catalunya 2023*.

³ El 60 % de la mediana de la renda agregada, aplicant, posteriorment, l'escala d'equivalències modificada de l'OCDE.

⁴ L'indicador AROPE es calcula a partir dels seus components: taxa de risc de pobresa, població que viu en llars amb baixa intensitat de treball i població amb privació material i social greu. Vegeu <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10412>.

La població estrangera procedent de països en desenvolupament era del 13,1 % del total i l'última dada que ofereix Idescat és del 16,2 % el 2021. El seu risc de pobresa, 42,6 %, és 2,8 vegades més alt que el que afecta la resta de la població.

En aquest mateix període, el percentatge de persones de 75 anys o més que viuen soles ha passat del 27,3 % al 28 %, tot i que cal assenyalar que les prestacions contributives han augmentat a Catalunya, dels 998,9€ als 1277,8€. De fet, les prestacions de vellesa són les més importants i amb un efecte protector més alt davant la pobresa. El 82,1 % de les persones que reben una prestació de vellesa (o supervivència) estan per sobre del llindar de pobresa. La resta de prestacions (que inclouen malaltia, desocupació, invalidesa, exclusió social, habitatge i família/infància) tenen un impacte protector més baix i només aconsegueixen evitar la pobresa en un 37 % de les perceptores. Comparativament, les prestacions socials permeten reduir la pobresa en un 52,7 % a Catalunya, per sota del 62,1 % de la mitjana comunitària.

Alguns altres indicadors de protecció donen compte d'on s'han adreçat els esforços pressupostaris; així, la renda garantida de ciutadania (RGC) ha passat del 0,8 % a l'1,5 %.⁵ L'ajut al lloguer ha passat de cobrir el 0,6 % de les llars al 2,1 %, al període del 2012 al 2021. Els expedients informatius i de risc d'infants iniciats durant l'any han passat de 40,3 per 10.000 habitants a 62,5, en el mateix període.

⁵ Indicador calculat sobre la població total. A partir de 2018, la RGC substitueix la renda mínima d'inserció.

2. Desplegament de mesures

Un cop exposades les dades que ens ajuden a dibuixar el context en el qual s'ha dut a terme l'acció del Govern, examinarem algunes de les actuacions més destacades de 2023 en matèria social executades pels governs espanyol i català.

2.1. Actuacions del Govern espanyol

Les principals línies d'actuació que s'han desenvolupat per part del Ministeri de Drets Socials, Consum i Agenda 2030 (en endavant, el Ministeri) del Govern espanyol són les següents:

L'Escut social

A l'empara del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència, durant l'any 2023, el Ministeri ha seguit desenvolupant diverses actuacions iniciades anteriorment i n'ha posat en marxa de noves, que es descriuen a continuació.

En primer lloc, la continuïtat de l'ingrés mínim vital (IMV), considerat un nou dret subjectiu de ciutadania, una prestació amb caràcter indefinit. Un dels seus objectius és augmentar la cobertura de les rendes d'inserció de les comunitats autònomes (CA).

Aquesta és una prestació no contributiva de la Seguretat Social, amb l'objectiu de garantir uns ingressos mínims a les persones que no en disposen i s'atorga sota uns determinats requisits. La quantitat per a una persona que visqui sola és de 491,63€ mensuals, que augmenta a 599,79€ si es tracta d'una persona amb un grau de discapacitat igual o superior al 65 %. A les llars on conviuen diverses persones, s'incrementa de 147,49€ mensuals per cada persona addicional (adult o menor), fins a un màxim de 1.081,59€. En el cas de les famílies monoparentals, s'hi afegeix un complement de 108,16€.

L'IMV és compatible amb altres prestacions i ajudes socials de caràcter finalista, com ara beques o ajuts a l'estudi, ajudes per a lloguer d'habitatge o d'emergència, i d'altres que es puguin acreditar.

A més, al llarg de 2023, seguiren vigents algunes de les mesures materialitzades al Reial decret llei 5/2023, de 28 de juny, pel qual s'adopten i prorroguen determinades mesures de resposta a les conseqüències econòmiques i socials de la guerra a Ucraïna, com ara les vinculades a l'anomenada «solució ibèrica», que comportà una important reducció dels costos de l'electricitat; la pròrroga de les mesures centrades en l'energia, incorporant mesures addicionals, com ara la congelació del preu de la bombona de butà i la subvenció de fins a un 30 % dels títols multiviatge al transport públic; mesures orientades a promoure l'estalvi energètic i contenir la inflació; el catàleg de mesures energètiques, com, per exemple, que les comunitats de veïns poguessin acollir-se a la tarifa d'últim recurs de gas natural.

D'entre les que van seguir vigents, destaca la garantia del subministrament d'energia elèctrica, derivats del petroli, gas i aigua fins al 31 de desembre de 2023, sense poder ser suspesos als habitatges de les persones físiques consumidores.

El Reial decret llei 5/2023 inclou també la suspensió de desnonaments i de llançaments, i la compensació als arrendadors, fins al 31 de desembre de 2023. El Govern central va regular determinades proteccions per als col·lectius que, atesa la seva vulnerabilitat, poguessin ser objecte de desnonament.⁶

Protecció social amb les comunitats autònomes

L'any 2023, el Ministeri gestionà un crèdit per valor de 198.704.000€ destinat a tres programes: el Programa de protecció a la família i atenció a la pobresa infantil (65.000.000€), el Programa de reforç d'equips d'atenció a la infància i la família en els SS d'atenció primària (25.000.000€) i el Programa de prestacions bàsiques de SS (108.704.000€), que recull l'anomenat Pla concertat de prestacions bàsiques de SS.⁷

Al Programa de protecció a la família i atenció a la pobresa infantil i les prestacions bàsiques de SS, transferides a les CA (llevat del País Basc i Navarra, pel seu règim fiscal), es destinaren 50.000.000€ al finançament de projectes d'intervenció social i prestacions econòmiques i/o en espècie que contribueixen a millorar la situació social i laboral de les famílies amb persones menors a càrrec, que presenten situacions de privació material greu o risc de pobresa i d'exclusió, amb especial atenció a les famílies monoparentals, o a les que presenten necessitats singulars de protecció, com ara les del medi rural (a Catalunya, 6.206.264,93€, el 12,41 % del total). I, del crèdit total, es destinaren 15.000.000€ a una partida per ampliar l'oferta de recursos d'oci educatiu destinat a infants i adolescents de famílies vulnerables per l'incapacitat d'afrontar matrícules i copagaments, especialment, en famílies monoparentals i nombroses, així com les que tenen persones amb discapacitat (a Catalunya, 1.801.739€, el 12,1 % del total).

A més, es destinaren 25.000.000€ a Programes de reforç d'equips d'atenció a la infància i a la família en els SS d'atenció primària, amb l'objectiu de proporcionar serveis adients per a la prevenció/detecció de qualsevol risc de violència cap a la infància (a Catalunya, 4.164.500€, un 16,65 % del total).

Una altra partida important és la destinada a les prestacions bàsiques de SS, 108.704.000€, amb la finalitat de mantenir la Xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària (XSSAP) gestionada pels ens locals.⁸ Es tracta de prestacions com: la informació i orientació; l'ajuda a domicili i a la unitat de convivència; l'allotjament alternatiu i la prevenció i inserció social (a Catalunya, 17.770.351,10€, el 16,38 % del total).

⁶ Segons la disposició final cinquena del RDL 5/2023, de 28 de juny, a partir de l'1 de gener de 2024, els procediments suspesos en virtut dels articles 1 i 1 bis del RDL 11/2020, de 31 de març, resten subjectes a la disposició transitòria tercera de Llei 12/2023, de 24 de maig, pel dret a l'habitatge.

⁷ Acord del Consell de Ministres de 12 de maig de 2023 (BOE, 1 de juny de 2023).

⁸ Les CA aporten com a mínim una quantitat econòmica d'igual quantia que la que li correspon en la distribució.

Una partida de 2.000.000€ per a projectes d'intervenció social integral per a l'atenció i prevenció de la marginació i inserció del poble gitano en el marc de l'Estratègia nacional per a la igualtat, la inclusió i la participació de la població gitana 2021-2030 (a Catalunya, 235.000€, l'11,75 % del total).

Lluita contra el sensellarisme

L'11 de juliol de 2023, el Consell de Ministres aprovà l'Estratègia Nacional per a la lluita contra el sensellarisme 2023-2030, adreçada a superar la situació que pateixen més de 28.500 persones a tot l'Estat i aconseguir reduir-les un 95 % el 2030. En l'elaboració de l'Estratègia ha participat el Govern central a través de diversos ministeris, les CA a través de la Comissió Delegada del Consell Territorial de Serveis Socials i del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència i entitats del tercer sector social.

Estratègia per a la inclusió de la diversitat funcional

El Ministeri ha continuat amb l'agenda de l'Estratègia espanyola sobre discapacitat 2022-2030,⁹ amb l'objectiu d'assolir la plena inclusió participativa de les persones amb discapacitat. L'estratègia conté eixos com ara el d'inclusió i participació social, el d'autonomia personal i vida independent, el d'igualtat i diversitat, i el de disseny i accessibilitat universal. I un eix transversal centrat en la perspectiva de gènere, cohesió territorial i ruralitat, sistemes d'informació, governança i diàleg civil, innovació i desenvolupament sostenible. El finançament és a càrrec de diferents ministeris, de l'assignació tributària de l'IRPF en el tram estatal i les subvencions per a l'enfortiment del tercer sector, dels fons procedents de l'Instrument Europeu de Recuperació (Next Generation EU), del Fons Social Europeu Plus (FSE+) i del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER).

Infància i adolescència

S'ha elaborat un document estratègic anomenat *Estrategia Estatal de Derechos de la Infancia y de la Adolescencia (2023-2030)* que recull actuacions interministerials amb l'objectiu d'aprofundir en aspectes com la participació social dels infants i dels adolescents, acabar amb la pobresa que els afecta, garantir entorns de creixement saludables, l'accés als recursos educatius i culturals sense restriccions, erradicar la violència que pateixen, protegir la infantesa migrant i garantir els seus drets en l'entorn digital. L'any 2023, es va posar en marxa el Pla d'acció estatal per a la implementació de la garantia infantil europea (2022-2030) i l'Estratègia d'erradicació de la violència sobre la infància i l'adolescència 2023-2030.

⁹ Vegeu <https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-sociales/discapacidad/docs/estrategia-espanola-discapacidad-2022-2030-def.pdf>

Formació per als professionals

Una altra línia continuïsta ha estat el Pla de formació 2023 de serveis socials, famílies, infància i adolescència, destinat a professionals del sector. L'objectiu és assolir la cooperació tècnica per reciclar el personal tècnic del sistema públic de SS permanentment, que desenvolupa la seva activitat en l'atenció primària, de protecció i de promoció de les famílies, de la infància/adolescència, preferentment a les CA i als ens locals, amb finançament propi del Ministeri i executat mercès a la cooperació de les CA. S'hi inclouen actuacions formatives, com la formació sobre el Sistema d'informació d'usuaris de serveis socials (SIUSS), consistent en cursos realitzats a les CA en conveni amb el Ministeri.

Ajudes a les famílies

El Ministeri posà en marxa el Pla d'ajudes socials i serveis a les famílies 2023, en col·laboració amb les CA i els ens locals. L'Estat procura l'accés a les proteccions socials bàsiques a través de diversos instruments com la Seguretat Social, la Política Fiscal o el Pla concertat (prestacions bàsiques de serveis socials).

Pel que fa a la protecció de les famílies, el sistema de Seguretat Social concedeix diverses prestacions: 1) les prestacions econòmiques en un únic pagament per naixement o adopció de fill/a en supòsit de famílies nombroses, monoparentals i de mares o pares amb discapacitat; i per part o adopció múltiples; 2) l'assignació econòmica per fill/a menor a càrrec; 3) la prestació econòmica per naixement i cura de menor, de modalitat contributiva, i la prestació econòmica per naixement de naturalesa no contributiva, el subsidi especial per part, adopció o guarda amb l'objectiu d'adopció o acolliment múltiple, la prestació econòmica per exercici corresponsable de la cura de lactant, així com per risc durant l'embaràs o l'alletament natural, i la prestació econòmica per cura de menors afectats per càncer o altra malaltia greu; 4) la prestació no econòmica per excedència per a la cura de cada fill/a menor en règim d'acolliment permanent o de guarda amb l'objectiu d'adopció o per a la cura d'altres familiars.

Dins de l'àmbit de la prestació a les famílies es manté, com ja hem vist, l'ingrés mínim vital. I, més específicament, per reduir la bretxa de gènere, es preveu un complement monetari a les dones beneficiàries d'una pensió contributiva de jubilació, d'incapacitat permanent o de viudetat, i que hagin tingut fills/es, les quals tenen dret a un complement per cada fill/a.

Altres mesures addicionals segueixen actives, com els beneficis fiscals per fill/a a càrrec i altres circumstàncies familiars en l'IRPF, per exemple, en el capítol de deduccions, Catalunya les aplica a les situacions de naixement o adopció de fill/a; per als contribuents que han quedat vidus o vídues (període 2020-2022); per interessos de préstecs per estudis universitaris de màster i doctorat; per arrendament de l'habitatge habitual (només contribuents en determinades situacions desafavorides, entre les quals els vidus o vídues de 65 anys o més, famílies nombroses, o tenir un grau de discapacitat igual o superior al 65 %).

Les famílies nombroses també queden protegides mitjançant ajuts consolidats en el sistema de protecció, emparats per la llei estatal de famílies nombroses.

Les famílies monoparentals són subjectes també d'ajudes específiques en matèries com la mort i la supervivència, en què es contemplen les pensions de viduitat, les prestacions temporals per viduitat, les pensions d'orfandat i d'orfandat per violència contra la dona i d'altres pensions per mort i supervivència, a més d'altres actuacions centrades en la reducció de la fiscalitat.

Habitatge

El Pla estatal per a l'accés a l'habitatge (2022-2025) recull programes d'ajut a l'habitatge: al lloguer, les víctimes de violència de gènere, persones que poden ser desnonades del seu habitatge habitual, persones sense llar i altres especialment vulnerables, persones arrendatàries en situació de vulnerabilitat sobrevinguda, persones joves i per contribuir al repte demogràfic, les famílies monoparentals, etc. Entre les mesures, s'inclouen moratòries del deute hipotecari i altres, com la suspensió de desnonaments i de llançaments, i la compensació als arrendadors. Es preveu l'ampliació d'alguna de les mesures, com la suspensió dels desnonaments i llançaments d'habitatge habitual per a persones i famílies vulnerables, o la prohibició del tall del subministrament d'energia elèctrica, gas natural i aigua a consumidors vulnerables, a més de la continuació del bo social elèctric i tèrmic.

La lluita contra la pobresa

L'Estratègia nacional de prevenció i lluita contra la pobresa i l'exclusió social 2019-2023 es concreta en 62.886,768,94€ inclosos en un Pla operatiu de 2023. Aquest instrument, finançat amb els fons europeus Next Generation EU, inclou un paquet de mesures amb l'objectiu estructural de modernitzar, promoure el creixement econòmic i la creació d'ocupació després de la crisi de la COVID-19. D'entre les principals mesures executades, han estat l'aplicació de l'IMV; el conjunt de prestacions a les famílies (algunes d'elles ja esmentades); l'augment del 3,6 % de l'indicador públic de renda d'efectes múltiples, amb la finalitat d'assegurar la intensitat protectora de les prestacions i beneficis que el prenen com a referència; la provisió d'altres prestacions no contributives; el manteniment de l'increment de les pensions de jubilació i invalidesa no contributives del 15 % sobre l'import fins al desembre de 2023; la revaloració del salari mínim interprofessional; la revaloració general de les pensions i d'altres prestacions abonades al sistema de Seguretat Social; i la continuació, l'impuls i la consolidació del sistema Targeta Social Digital.

2.2. Actuacions del Govern de la Generalitat de Catalunya

L'Estatut de Catalunya reconeix com un dret de la ciutadania l'accés als SS. Vincula la garantia del seu exercici als poders públics a través del desplegament de polítiques públiques que promoguin la cohesió social i el benestar social, i que assegurin «un sistema de serveis socials de titularitat pública i concertada, adequat als indicadors

econòmics i socials de Catalunya, han de promoure polítiques preventives i comunitàries i han de garantir la qualitat del servei i la gratuïtat dels SS que les lleis determinin com a bàsics».¹⁰

La Llei 12/2007 d'11 d'octubre, de serveis socials (LSS), determina que els SS

són un dels sistemes de l'estat del benestar, conjuntament amb la seguretat social, el sistema de salut, el sistema d'educació, les polítiques per a l'ocupació, les polítiques d'habitatge i altres actuacions públiques. Els SS són el conjunt d'intervencions que tenen com a objectiu garantir les necessitats bàsiques dels ciutadans, posant atenció en el manteniment de llur autonomia personal i promovent el desenvolupament de les capacitats personals, en un marc de respecte per la dignitat de les persones.¹¹

Així mateix, la Llei configura el dret a l'accés als SS com un dret subjectiu de caràcter universal, com un principi bàsic orientat a la cohesió social, la igualtat d'oportunitats i el progrés social de les persones. El Sistema Català de Serveis Socials (SCSS) es configura, així, com un dels pilars de l'estat del benestar a Catalunya.

La LSS, crea l'estructura del SCSS i, per fer-ne efectiu el desplegament, es dota dels instruments tècnics necessaris que tenen caràcter normatiu i que determinen el seu funcionament, entre els quals cal destacar el Pla estratègic. Tenint com a nord garantir el que ha disposat la LSS, la Generalitat de Catalunya ha desenvolupat el II Pla estratègic de serveis socials, que s'estructura entorn de cinc palanques de transformació per al període 2021-2024: a) les persones i els professionals com a motor del SCSS; b) la vertebració i la reorganització per millorar la qualitat i fer desplegar una acció integral; c) l'acció comunitària i la prevenció per definir un sistema més proactiu; d) la governança i el coneixement que basi la presa de decisions en les evidències; i e) la interseccionalitat per aconseguir donar una resposta integrada a problemes socials complexos. Cadascuna d'aquestes palanques presenta un conjunt d'eixos d'acció que responen a una mateixa visió, que el SCSS acompanyi les persones «al llarg del seu cicle vital amb actuacions de promoció, prevenció i protecció i, alhora, oferir a totes les persones la cura i els suports necessaris perquè s'apoderin i siguin autònomes en el desenvolupament del seu projecte de vida, i l'incloguin i vinculin al seu entorn familiar i comunitari».¹²

L'execució d'aquest Pla es va preveure en dues fases: la primera —que corresponia als anys 2020-2021—, que buscava accelerar la reforma i el reforçament del SCSS per poder abordar i pal·liar l'impacte negatiu de la crisi de la COVID-19; i la segona —en què ens trobem actualment—, que suposa continuar avançant i consolidant part de les intervencions iniciades, incrementant les cobertures.

És sota aquest marc d'actuació que es va aprovar, per a l'any 2023, un pressupost de 3.520.000€ pel Departament de Drets Socials, dels quals 239,88€ provenen dels fons Next Generation UE. La gestió d'aquests recursos es va concretar en les actuacions següents:

¹⁰ Art. 42.1, Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

¹¹ Preàmbul de la LSS.

¹² Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, *Pla Estratègic de Serveis Socials 2021-2024*, 71.

Infància i adolescència

El 2023, s'han mantingut les accions per garantir l'increment d'inversió en polítiques d'infància que es van començar a implementar des de 2014 i que han permès donar més cobertura a nens i adolescents en situació de vulnerabilitat des dels serveis que presten els centres de desenvolupament infantil i atenció precoç (CDIAP), i que han suposat un augment del nombre d'hores d'atenció, mitjançant l'increment d'un 30 % del seu pressupost.

Cal destacar l'Estratègia Barnahus d'atenció als infants i adolescents víctimes d'abusos sexuals, un projecte pioner del Govern que implica diversos departaments, iniciat com a pilot a Tarragona el 2020, al Complex Educatiu. El principal impulsor n'és el Departament de Drets Socials, a través de la Direcció General de l'Atenció a la Infància i l'Adolescència i en coordinació amb Salut, Educació, Justícia, Interior i Igualtat i Feminismes, que ha desenvolupat un equip pluridisciplinari format en l'atenció a nens, nenes i adolescents de 0 a 18 anys, que han patit violència sexual. El Govern ha previst exportar aquest model d'èxit arreu del país amb l'obertura de nous centres a Granollers, la Seu d'Urgell, Lleida, Terrassa, Tortosa, Girona, Vilanova i la Geltrú, el Prat de Llobregat, Barcelona, Badalona, Mataró i Manresa.

Així mateix, la campanya «Acollir és fer família», amb la finalitat de comptar amb més famílies d'acollida per a nens i joves que es troben al sistema de protecció de la Generalitat, ha recollit un conjunt de testimonis de famílies d'acollida per presentar-los en una gira que s'ha realitzat per diferents ciutats: Barcelona, Tarragona, Girona i Lleida, entre d'altres.

Com a part de les mesures d'estímul per a les famílies d'acollida, s'ha incrementat la prestació per acolliment d'infants i adolescents, destinant-hi un pressupost de 30.000.000€, destinats tant a acolliments en família extensa, com en família aliena. També ha augmentat el complement Respir, que reben les famílies perquè l'infant o adolescent acollit pugui gaudir d'activitats de lleure. Actualment, més de 1.000 infants i joves es troben en famílies d'acollida a Catalunya, però la mateixa Conselleria valora la necessitat de seguir incrementant el nombre de famílies acollidores.

El Departament de Drets Socials ha posat en marxa una prova pilot d'acolliment especialitzat d'infants i adolescents amb problemes de salut mental o de conducta, finançat amb fons Next Generation EU i aprovat pel Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030, amb una durada prevista fins a 2024. Aquest acolliment requereix una preparació especial per acollir 16 infants i adolescents d'entre 7 i 18 anys amb problemes de salut mental o de conducta que es troben sota tutela. El programa consisteix

en una actuació intensiva i estructurada per part de les famílies, que rebran el suport d'un equip tècnic amb qui s'acordarà un pla d'intervenció. Aquest equip professional ajudarà les famílies aportant formació a la seva preparació prèvia i suport complementari a la tasca d'acollida. A Catalunya aquest acompanyament el durà a terme l'entitat Infància i Família amb el suport i la intervenció de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció i la DGAIA. Així mateix, en el marc del pla pilot es crearan espais de relació comuns per a les famílies participants per tal que comparteixin les seves experiències i avenços.¹³

¹³ DIXIT, *Drets Socials posa en marxa una prova pilot d'acolliment especialitzat d'infants i adolescents amb problemes de salut mental o de conducta.*

Joventut

Per continuar beneficiant els joves, el novembre de 2023, el Departament de Drets Socials va presentar el nou Pla nacional de joventut de Catalunya (PNJCat 2030), que estableix quatre grans reptes als quals s'ha de donar resposta fins al 2030:

1. Independència juvenil, per garantir el desenvolupament de trajectòries educatives i laborals de qualitat, així com l'accés a un habitatge digne.
2. Benestar i qualitat de vida, per assegurar la salut física i mental, així com el desenvolupament de la vida de les persones joves en entorns saludables.
3. Participació i protagonisme jove, per esdevenir agents actius en els afers públics i de la comunitat, així com en la defensa dels drets i les llibertats.
4. Equitat i inclusió jove, per avançar cap a la igualtat efectiva i la no-discriminació de totes les persones joves.¹⁴

Com a part de les mesures prioritàries del PNJCat 2030 executades el 2023, s'ha realitzat una convocatòria d'ajuts de fins a 29.000.000€ perquè els joves menors de 35 anys puguin fer front a les despeses del lloguer de l'habitatge i, dins del programa Salut i escola, s'ha disposat que, el curs 2023-2024, els instituts d'educació secundària disposin d'un referent de salut mental i emocional per atendre les necessitats de salut dels adolescents, així com detectar de forma precoç i prevenir conductes de risc a les addiccions a substàncies o comportamentals.

D'altra banda, i per minimitzar els riscos de suïcidi de la població jove, s'han executat les accions següents: la posada en marxa d'un programa de formació per a la prevenció del suïcidi juvenil que busca que els professionals que treballen als ens locals i als centres d'atenció a la infància disposin d'un conjunt de tècniques i eines que els permetin identificar i evitar les conductes suïcides, i l'activació del servei «Obro feel» des de la Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut, a través de la Direcció General de Joventut del Departament de Drets Socials, i que gestiona la Fundació Ajuda i Esperança. Es tracta d'un xat de suport emocional, disponible les 24 hores del dia i els set dies de la setmana, per acompanyar i orientar joves, especialment aquells que es troben en situació de risc de patir trastorns de la conducta alimentària (TCA), depressió o ideació suïcida. Per fomentar l'ús del servei, el Departament ha endegat una campanya de comunicació al compte d'Instagram @joventutcat, sota l'eslògan «És motiu suficient», que presenta reflexions vinculades a tres situacions (depressió, ideació suïcida i TCA) i recomanen a la persona jove que busqui ajuda.

Finalment, i, com a part de l'Estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols, s'ha gestionat l'arribada de 2.324 infants i joves en aquesta situació.

¹⁴ Departament de Drets Socials, *Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2030*, 13.

Atenció a les persones grans, amb discapacitat, malaltia mental i, en general, a les persones amb necessitats complexes

En aquest àmbit, el Departament de Drets Socials treballa en l'Estratègia d'atenció social i sanitària, que requereix el treball coordinat del Departament de Salut amb el CatSalut i el Departament de Drets Socials per donar compliment a cinc objectius que s'insereixen al Pla de salut 2021-2025,¹⁵ i oferir una atenció més integrada a les persones amb necessitats complexes (persones grans, amb discapacitat i malaltia mental, entre d'altres). Aquests objectius són:

- Crear l'Agència d'Atenció Integrada Social i Sanitària (AGAISS).
- Avançar en el desplegament territorial de projectes integrats d'atenció social i sanitària.
- Articular els elements i les palanques que permetin la transformació del sistema de salut.
- Promoure l'envelliment saludable i l'autonomia de la gent gran i les persones dependents, així com la individualització de l'atenció a les persones fràgils, a les persones amb cronicitat complexa o amb cronicitat avançada.
- Continuar desenvolupant estratègies i eines per reforçar la presa de decisions compartides, la qualitat de vida i l'empoderament de les persones.
- Entre les accions desplegades per millorar l'atenció d'aquests grups, es destaquen:
- L'Avantprojecte de llei de creació de l'AGAISS, que vol contribuir «a dotar de més seguretat jurídica en l'organització i el funcionament d'algunes de les funcions essencials dels sistemes sanitaris i socials, en adequar la normativa de funcionament a la de l'ordenament jurídic en vigor»,¹⁶ ha estat sotmès a consulta pública a partir del 21 de juliol de 2023 i s'espera que es pugui incloure en els debats parlamentaris de 2024.
- El Hub d'Innovació Social i Sanitària (HiSS), «una iniciativa del Consorci Sanitari de Terrassa i de la Fundació Joan Costa i Roma dins de l'Estratègia d'Atenció Integrada dels Departaments de Salut i Drets Socials i amb la col·laboració de la futura Agència d'Atenció Integrada Social i Sanitària de Catalunya»,¹⁷ que aposta per l'impuls de projectes que contribueixin a millorar la qualitat de vida de les persones a través de la innovació.
- La reducció de les llistes d'espera per eliminar les desigualtats territorials i adaptar l'oferta de serveis a la demanda dels col·lectius amb necessitats complexes. S'ha treballat en la creació de noves places per a residències de gent gran, centres d'atenció diürna i SAIAR,¹⁸ i places públiques per a persones amb discapacitat.

¹⁵ Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, *Pla de salut de Catalunya 2021-2025*.

¹⁶ *Exposició de motius de l'Avantprojecte de llei de l'Agència d'Atenció Integrada Social i Sanitària de Catalunya*.

¹⁷ <https://www.hiss.cat/es/inicio/>.

¹⁸ Servei d'atenció integral en l'àmbit rural, inclòs en la Cartera de Serveis Socials. S'adreça a persones de 65 anys i més en l'àmbit rural per atendre les necessitats assistencials en el seu entorn habitual.

- L'atorgament de més de 5.000 ajuts econòmics a persones amb discapacitat per adquirir productes de suport; així mateix, s'han invertit més de 6.000.000€ en la renovació de material assistencial per garantir l'accés de material tècnic assistencial a col·lectius amb necessitats complexes.
- L'ampliació de la convocatòria d'ajuts corresponents al Programa de prestacions socials de caràcter econòmic amb dret de concurrència d'atenció social a persones amb discapacitat (PUA) de 2023, per cobrir les sol·licituds de 2021 a 2023.
- L'aprovació d'un nou Codi d'accessibilitat de Catalunya,¹⁹ amb el qual es dona compliment a la disposició final tercera de la Llei 13/2014, de 30 d'octubre, d'accessibilitat, en establir els requisits, paràmetres i criteris que han de complir els espais d'ús públic, els edificis, els mitjans de transport, els serveis, els productes i els processos de comunicació per atendre les condicions d'accessibilitat que preveu la Llei (tant a sectors públics com a sectors privats) per garantir l'autonomia, la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació de les persones amb discapacitat o amb altres dificultats d'interacció amb l'entorn.

Pobresa energètica

La Llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica, defineix aquest fenomen com

la dificultat per fer front a les factures dels subministraments bàsics d'electricitat, gas i aigua. L'article 6 d'aquesta Llei preveu que les administracions públiques han de garantir el dret d'accés als subministraments bàsics d'aigua potable, gas i electricitat a les persones i unitats familiars en risc d'exclusió residencial, d'acord amb els criteris que estableix la mateixa Llei, mentre duri aquesta situació.²⁰

El Govern, per donar compliment a l'article 6 de la Llei 24/2015, crea el Programa temporal de suport a l'abordatge integral de la pobresa energètica, mitjançant el qual es posa en funcionament el Fons d'Atenció Solidària, que té la finalitat de tramitar els ajuts per al pagament de subministraments bàsics de llars en situació de vulnerabilitat econòmica. Com a novetat, es posa en marxa un procediment centralitzat de recepció i tramitació de llistats d'impagats, així com la resolució dels expedients d'ajuts per fer front als deutes per impagament de la llum, l'aigua i el gas.

El Govern crea una oficina per abordar la pobresa energètica de manera integral per anticipar-se a l'aparició de les necessitats en aquest àmbit i intervenir preventivament abans no arribin les situacions d'impagament o privació material greu. Aquest sistema de prevenció es basa en l'observació de determinats indicadors, per orientar les polítiques públiques que evitin situacions de gran vulnerabilitat social. Es desplega una estratègia de coordinació de tots els agents implicats en la resolució del problema: els diferents departaments i serveis que tinguin competència en matèria

¹⁹ Decret 209/2023, de 28 de novembre, pel qual s'aprova el Codi d'accessibilitat de Catalunya.

²⁰ Preàmbul de la Llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica.

d'habitatge, consum, energia, drets socials i salut, els ens locals i les companyies comercialitzadores.

Barris amb futur

El projecte Barris amb futur 2023-2023 permet treballar noves metodologies d'intervenció de les polítiques socials i urbanes, amb el repte d'assolir una Catalunya socialment cohesionada. Cerca contribuir a la construcció d'una política social comunitària aplicada a àrees urbanes, tal com estableix la Llei 11/2022, de 29 de desembre, de millora urbana, ambiental i social dels barris i les viles, partint de la idea que, si les polítiques d'intervenció de les administracions públiques poden millorar la qualitat de vida i el benestar de les persones al lloc on resideixen, aquestes mantindran el seu interès a continuar vivint a les àrees que requereixin una atenció especial. El projecte considera els eixos d'intervenció següents:²¹

- Espais de sociabilitat (equipaments, espais públics i organització veïnal).
- Condicions de vida (habitatge, ocupació i cures).
- Igualtat d'oportunitats, especialment centrats en la infància i l'adolescència (educació, lleure, accés a la cultura, llengua, equitat de gènere i salut).

Durant el 2024, es començaran a executar projectes d'intervenció sociourbana a zones amb indicadors recurrents de risc social, tot contribuint a millorar les comunitats i la vida dels seus habitants. Es preveu crear un Consell de Seguiment del projecte Barris amb futur amb la participació dels departaments de la Generalitat implicats, del municipalisme, del tercer sector social i del moviment veïnal, i l'organització de la conferència Barris amb futur a finals de l'any vinent.

Associacionisme i voluntariat

L'aprovació de la Llei 11/2023, de 27 de desembre, de foment de l'associacionisme, que té com a finalitat enfortir i fer créixer l'associacionisme i incentivar la conscienciació social sobre els seus valors i principis, compromet les administracions en la promoció coordinada «d'accions de reconeixement, d'impuls de la participació, de suport i assessorament i de promoció i sensibilització, i establir els instruments i recursos necessaris per dur-les a terme, i potenciar les associacions d'una manera preferent».²²

Amb aquesta Llei —que, per primera vegada, defineix, normativament, el concepte d'associacionisme a Catalunya— es busca «reivindicar i potenciar el fenomen de l'associacionisme amb la finalitat d'enfortir-lo, facilitar-ne el creixement i incentivar la conscienciació de la població amb relació als seus valors i principis».²³ Per a això, promou la implementació de programes i projectes de provisió pública que reconeguin la tasca i el valor de les entitats, facilitin la seva participació en la presa de les

²¹ Generalitat de Catalunya, *Projecte barris amb futur 2023 - 2024*, 4.

²² Art. 1.3 Llei 11/2023, de 27 de desembre, de foment de l'associacionisme.

²³ Exposició de motius de la Llei 11/2023.

decisions que afecten la col·lectivitat, despleguin accions de suport i acompanyament del dia a dia de les entitats, i promoguin i sensibilitzin els seus valors davant de la ciutadania catalana.

Reforç del sistema de serveis socials

Durant el 2023, s'han executat diferents accions per millorar i reforçar el SCSS i garantir una atenció centrada en la persona, entre les quals destaquen:

- Elaboració de l'Avantprojecte de Llei del Sistema de Serveis Socials de Catalunya, que vol donar compliment als objectius següents:²⁴
 1. Aprofundir en noves fórmules de provisió i relació per a la prestació dels SS a les persones.
 2. Dotar d'estabilitat el sector i promoure el reconeixement laboral, retributiu i social necessari de les persones professionals.
 3. Garantir que les entitats de SS compleixen els estàndards de qualitat exigibles, de manera que, amb el finançament, l'accés i el control públics, d'acord amb els principis de transparència, publicitat, concurrència, igualtat i no-discriminació, es pugui donar una resposta eficaç, àgil, adequada i de qualitat a les necessitats d'atenció personalitzada i integral de les persones.
- Aquesta proposta recull les experiències de la Generalitat sobre els reptes que suposa la utilització de fórmules no contractuals per a la provisió dels SS, i explora altres mecanismes de col·laboració i cooperació, sobretot amb les entitats del tercer sector social i l'Administració local.
- El Govern de la Generalitat de Catalunya va iniciar converses per gestionar l'IMV de manera integral amb la RGC, la qual cosa hauria de permetre simplificar tràmits i millorar aquestes prestacions socials per arribar a més persones.
- A finals de 2023, s'aprova el Reial decret llei 8/2023, de 27 de desembre, pel qual s'adopten mesures per afrontar les conseqüències econòmiques i socials derivades dels conflictes a Ucraïna i el Pròxim Orient, així com per pal·liar els efectes de la sequera, que, a l'article 81, modifica la disposició catorzena de la Llei 19/2021, per la qual s'estableix l'IMV i obre la possibilitat que les CA de règim comú puguin assumir la gestió de l'IMV, mitjançant la subscripció d'un conveni amb l'Administració de l'Estat.
- Augment de l'indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC) en un 8 %, passant de 569,12 euros mensuals a 614,65 euros mensuals i 8.605,15 euros anuals, garantint que un nombre més gran de persones en situació de pobresa pugui accedir a prestacions socials.
- Increment de les prestacions econòmiques vinculades (PEV).

L'ajuda econòmica que perceben les persones amb dependència per contribuir al pagament d'una plaça residencial en centres acreditats quan no poden accedir a

²⁴ Generalitat de Catalunya (18 de juliol de 2023), *Acord del Govern pel qual s'aprova la memòria preliminar de l'Avantprojecte de Llei del Sistema de Serveis Socials de Catalunya*.

una plaça amb finançament públic de la Generalitat passa d'un import màxim de 747 euros mensuals a 1.239 euros mensuals, un 66 % més; s'universalitza l'accés a les residències facilitant-lo a les persones amb rendes més baixes. Això suposa una inversió extra de 55 milions d'euros al pressupost de 2024 per arribar als 178,5 milions, més del doble que fa dos anys.

- Acord amb les principals patronals i els sindicats majoritaris per millorar les tarifes dels serveis, la seva qualitat i els sous dels professionals del sector.

L'acord fixava augmentar un 4 % les tarifes el 2023, i un augment extraordinari del 2 % per fer front a l'increment de costos energètics, i un ascens del 5 % de mitjana per a 2024.

Davant les noves realitats que enfronta la societat catalana, el Departament de Drets Socials s'ha compromès a fer una revisió de la Cartera de Serveis Socials per fer-la més adaptable a les necessitats dels usuaris de serveis.

- Finalització del procés de concertació de més de 15.200 places i SS a la XSSAP que fins ara es finançaven mitjançant subvenció, oferint estabilitat financera a les entitats (els concerts tenen una durada superior) i, alhora, reforçant el seguiment de la prestació dels serveis.
- Reducció de la llista d'espera per accedir a prestacions i serveis del Departament de Drets Socials el 2023 (6.516 expedients resolts). El Programa individual d'atenció (PIA) ha servit per determinar les modalitats d'intervenció més adequades a les necessitats de les persones d'entre els serveis i les prestacions econòmiques previstes pel seu grau de dependència.
- Augment del 21 % la dotació d'ajudes de la convocatòria ordinària de subvencions i entitats de 2023, fins a 38,4 milions d'euros.
S'obriren dues noves línies de subvencions: una per a projectes d'inserció comunitària per a persones amb conducta addictiva, trastorns de la conducta alimentària o VIH-sida, i l'altra per a persones amb discapacitat física, intel·lectual o situacions de pluridiscapacitat.
- Finançament de 571 projectes socials, que impulsen més de 200 entitats arreu del país amb la convocatòria de subvencions a entitats amb càrrec al 0,7 % de l'IRPF. Es tracta d'iniciatives d'entitats vinculades a les polítiques socials del Departament de Drets Socials, així com programes d'igualtat, de dones i d'immigració del Departament d'Igualtat i Feminismes.
- Atorgament de 320.000 euros a la Taula d'entitats del tercer sector social per a 15 projectes relacionats amb els objectius compartits, així com per al desplegament i la implementació d'actuacions vinculades al III i IV Pla de suport del tercer sector social de Catalunya per a l'any 2023.
- Unificació en una sola convocatòria de les dues grans línies de subvencions del Departament: els ajuts COSPE i els que provenen de la recaptació de l'IRPF. Per a la Convocatòria de 2024, s'ha treballat amb les entitats i serà més eficaç, més àgil, i més ben dotada.

- Consolidació del procés de concertació de 15.204 places i SS que es finançaven amb la convocatòria anual dels ajuts COSPE i que s'han incorporat a la XSSAP. S'han desemborsat més de 50 milions d'euros per dotar de major estabilitat financera les entitats proveïdores i reforçar el seguiment i l'avaluació dels serveis.
- Execució del Pla de transformació digital del Departament de Drets Socials, que té l'objectiu de: «transformar de forma transversal tots els àmbits del Departament de Drets Socials (...) i assumir progressivament les funcionalitats de les aplicacions existents en el Departament aportant màxima homogeneïtzació i eficiència per promoure una transformació més enllà de l'àmbit tecnològic».²⁵
S'han traçat quatre grans línies de treball: les dades, la tecnologia, els processos i les persones, i, mitjançant la interoperabilitat de les dades, permetrà l'automatització de tràmits, reduint accions manuals dels professionals i simplificant la relació amb entitats, empreses, ens locals i ciutadania, que tenen opcions d'autoservei, finançades per operacions de fons europeus: Operació FEDER i Next Generation (83 milions d'euros).
- Activació d'un programa pilot per fomentar l'ús del català en els SS per garantir els drets lingüístics dels usuaris a ser atesos i cuidats en català.

3. Reptes en la gestió dels serveis socials i en la garantia dels drets de les persones

Tot i que la gestió dels SS avança cada cop més cap a un model d'atenció centrada en la persona, continua essent un interrogant la possibilitat de mantenir l'estat del benestar o de redimensionar-lo, perquè atengui les noves demandes i realitats que enfronta la societat espanyola i catalana.

En una entrevista publicada a *RTS: Revista de Treball Social*, editada pel Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, el desembre de 2023, el conseller de Drets Socials identificava alguns dels reptes que afronta el Sistema Públic de SS per als anys vinents, entre els quals destaquen:²⁶

- Millorar la inversió pública i les aliances entre el tercer sector, el món local i el Govern per afrontar els reptes que es deriven del creixement de la població del país i la pobresa estructural.
- Incrementar les inversions en l'àmbit de l'envelliment.
- Gestionar de forma més efectiva la RGC i compactar-la amb l'IMV.
- Reforçar el paper de la XSSAP.
- Col·laborar amb el sector privat, treballant perquè la lògica del benefici econòmic no sigui el que marqui la relació amb l'Administració.

²⁵ Generalitat de Catalunya, *Pla de Transformació Digital del Departament de Drets Socials*, 3.

²⁶ Consell de Redacció, «Parlem amb l'Hble. Sr. Carles Campuzano i Canadés», 211-226.

- És necessari anar a un únic conveni dels drets socials catalans. Reproducció del SISCAT (Sistema Sanitari Integral d'Utilització Pública de Catalunya) pels drets socials.
- Generar un instrument que permeti als SS millorar la gestió directa. S'ha i plantejat un projecte de llei que reforça els instruments de col·laboració amb la iniciativa social i privada, i els propis del Departament de Drets Socials.
- Planificar infraestructures socials que atenguin les necessitats emergents.

Els SS són un instrument per a l'exercici del dret a rebre una resposta als problemes i les demandes de tota la ciutadania, promoure la integració social i apropar l'Administració al poble,²⁷ però és, precisament, aquesta proximitat del sistema a les necessitats socials cada cop més complexes i a l'augment de les demandes, així com la insuficiència de recursos, el que sotmet els SS a una excessiva pressió.

El 2023, s'han fet grans avenços cap a la consolidació d'un sistema de SS que beneficiï totes les persones que ho necessiten, i que, sense deixar de banda els reptes que enfronta, doni resposta ràpida, propera i adequada a la ciutadania que fa ús d'aquests serveis arreu del país.

4. Conclusions

Tot i que l'estat del benestar arriba de manera tardana a l'Estat espanyol, i ho fa per afrontar les desigualtats i l'exclusió social que generava la mateixa societat, els SS formen part de la conjuntura de l'estat del benestar amb la seguretat social, els sistemes de salut i educació, i les polítiques per a l'ocupació i l'habitatge, entre d'altres.²⁸ L'accés als SS esdevé un dret que s'emmarca dins dels drets socials, tant en el marc legislatiu internacional com europeu.²⁹ Uns SS que han hagut d'afrontar diverses crisis econòmiques, polítiques i socials,³⁰ i han donat resposta a les múltiples i diverses situacions que deriven de les noves formes de pobresa i exclusió social.³¹ Alhora, han evitat, en gran manera, la fractura social i han treballat per reduir les desigualtats socials, transformant-se no només en una estructura de protecció, sinó potenciant una visió desestigmatitzadora respecte de les persones beneficiàries dels serveis.³²

²⁷ Pelegrí, «El modelo de servicios sociales en España», 125-150.

²⁸ Forns i Alegre-Agís, «Una aproximación práctica: la gestión de los servicios sociales locales», 495-530.

²⁹ Forns, «Estado del Bienestar y servicios sociales», 103-139.

³⁰ Alguacil, «La quiebra del incompleto sistema de Servicios Sociales en España», 63-74. Ezquerro, «Las repercusiones de la crisis económica en el sector de los servicios sociales», 83-105.

³¹ Belzunegui i Puig, «La exclusión social y sus determinantes relacionados con la salud y la discapacidad», 183-196.

³² De Palma, «La acción social de atención y protección de la infancia y adolescencia en Cataluña», 243-288.

Aquesta transformació necessària de la manera com es gestionen els SS s'ha vist reflectida en les diferents activitats, projectes, polítiques i mitjans que tant l'Estat espanyol com el Govern de la Generalitat van implementar durant l'any 2023 i que han contribuït a consolidar l'estat del benestar i l'adaptació de les institucions del benestar a les demandes socials i a les necessitats emergents.

El 2023 ha estat un any que, en matèria de SS, s'ha caracteritzat per atendre les necessitats de la ciutadania des de la protecció dels col·lectius més vulnerables, molts dels quals encara són víctimes de les conseqüències socials i econòmiques de la pandèmia. L'articulació de mesures d'emergència per fer front als impactes socials de la crisi estructural i de la fractura social va obligar a avançar cap a sistemes de protecció social més universals encara i, sobretot, més integrals, sostenibles i resilients, en un context d'incerteses.

Les accions executades el 2023 es poden categoritzar en grans àrees d'acció: 1. Reformes legals necessàries per descentralitzar i millorar la gestió del sistema dels SS; 2. Augment de les prestacions socials; 3. Augment de la cobertura dels SS (més places, nous serveis, nous projectes); 4. Millora i simplificació dels tràmits administratius, així com reducció dels temps d'espera; i, 5. Avenços cap a la transformació digital dels SS.

Aquestes accions han estat possibles gràcies a: 1) la participació i el compromís de la iniciativa social i privada en la prestació dels SS; i 2) la destinació de fons europeus al finançament dels SS. No obstant això, encara queden qüestions pendents, com ara revisar i ajustar la cartera de SS, un instrument que vincula l'actuació dels poders públics i que els obliga a actuar, a través de la política social en general, per garantir l'erradicació de les desigualtats socials i l'atenció integral de les necessitats de la ciutadania.

Bibliografia

- Alguacil Gómez, Julio. «La quiebra del incompleto sistema de Servicios Sociales en España». *Cuadernos de Trabajo Social*, (25)1 (2012): 63-74.
- Belzunegui Eraso, Ángel, i Xavier Puig Andreu. «La exclusión social y sus determinantes relacionados con la salud y la discapacidad». *Areas: Revista Internacional de Ciencias Sociales*, 36 (2017): 183-196.
- Càtedra d'Inclusió Social. *Diagnosi social de Catalunya 2023*. URV per al Departament de Drets Socials. Generalitat de Catalunya.
- Consell de Redacció. «Parlem amb l'Hble. Sr. Carles Campuzano i Canadés». *RTS: Revista de Treball Social*, 225 (2023): 211-226.
- De Palma del Teso, Ángeles. «La acción social de atención y protección de la infancia y adolescencia en Cataluña». Dins Antonio Ezquerro Huerva (coord.). *El marco jurídico de los servicios sociales en España: realidad actual y perspectivas de futuro*, 243-288. Barcelona: Atelier, 2012.
- Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya. *Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2030*. Barcelona, 2023.

- Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. *Pla de salut de Catalunya 2021-2025*. Barcelona: Direcció General de Planificació en Salut, 2021.
- Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya. *Pla Estratègic de Serveis Socials 2021-2024*. 2a edició. Barcelona, 2023.
- DIXIT, Centre de Documentació de Serveis Socials. *Drets Socials posa en marxa una prova pilot d'acolliment especialitzat d'infants i adolescents amb problemes de salut mental o de conducta*, 3 de febrer de 2023.
- Ezquerria Huerva, Antonio. «Las repercusiones de la crisis económica en el sector de los servicios sociales». *Revista Jurídica de Asturias*, 40 (2017): 83-105.
- Forns i Fernández, María Victoria. «Estado del Bienestar y servicios sociales: ¿Un binomio en crisis?». Dins María Victoria Forns i Fernández. *La protección jurídica de la atención a las personas en materia de Servicios sociales. Una perspectiva interdisciplinar*, 103-139. Barcelona: Atelier, 2020.
- Forns i Fernández, María Victoria, i Elisa Alegre-Agís. «Una aproximación práctica: la gestión de los servicios sociales locales». Dins Josep Ramon Fuentes i Gasó. *Externalización e interiorización de la gestión de los servicios públicos locales: entre público y privado*, 495-530. València: Tirant lo Blanch.
- Generalitat de Catalunya. *Acord del Govern pel qual s'aprova la memòria preliminar de l'Avantprojecte de llei del Sistema de Serveis Socials de Catalunya*. 18 de juliol de 2023.
- Generalitat de Catalunya. *Pla de Transformació Digital del Departament de Drets Socials*, 3. 2023.
- Pelegri Viaña, Xavier. «El modelo de servicios sociales en España». *Revista Internacional de Ciencias Sociales y Humanidades, SOCIOTAM* (XVII) 2 (2007): 125-150.
- Valls-Fonayet, Francesc, i Àngel Belzunegui-Eraso. «L'ocultació de la qüestió del gènere en les estadístiques sobre pobresa». *Barcelona Societat, Revista de Coneixement i Anàlisi Social*, 21 (2017): 65-80.